

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Филология, әдебиеттану және әлем тілдері факультеті
Қазақ тіл білімі кафедрасы

**«ҚАЗАҚ ТІЛІ БІЛІМІ:
ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ПАРАДИГМАЛАР
ЖӘНЕ ЛИНГВОДИДАКТИКА»**

атты республикалық ғылыми-әдістемелік
конференция материалдарының жинағы

Алматы, 2014

СНТЗІГ А028 12688-00001

УДК 811.512.122 (063)
ББК 81.2 Қаз.
Қ 17

*Баспаға филология, әдебиеттану және әлем тілдері факультетінің
Ғылыми кеңесінің шешімімен ұсынылды*

Редакциялық алқа

*Жұмағұлова А.Ж., ф.ғ.к., доцент
Әлімтаева Л.Т., ф.ғ.к., аға оқытушы
Күркебаев К.Қ., ф.ғ.к., доцент
Өмірбекова Р.Қ., ф.ғ.к., доцент
Рамазанова Ш.Ә., ф.ғ.к., доцент*

Қ 17 «Қазақ тілі білімі: лингвистикалық парадигмалар және лингводидактика» атты республикалық ғылыми-әдістемелік конференция материалдары. – Алматы, 2014. – 264 б.

ISBN 978-601-04-0942-2

Жинақта қазақ тіл біліміндегі қазіргі басымдықтары мен жаңа бағыттар, тілді зерттеудің функционалдық ерекшеліктері мен тілді кәсіби бағдарлы оқытудың теориялық аспектілері талданып, ғылыми пайымдаулар жасалады.

Жинақ филолог ғалымдарға, филология факультетінің студенттері мен магистранттарына, PhD докторанттарына, сонымен бірге тіл білімінің мәселелеріне қызығушылық танытатын оқырмандарға арналған.

Мақала мазмұнына автор жауапты.

УДК 811.512.122 (063)
ББК 81.2 Қаз.

© «Қазақ тілі білімі: лингвистикалық парадигмалар және лингводидактика»
атты республикалық ғылыми-әдістемелік конференция материалдары, 2014
© Қазақ тіл білімі кафедрасы, 2014

ISBN 978-601-04-0942-2

МАЗМҰНЫ

ПЛЕНАРЛЫҚ БАЯНДАМАЛАР

<i>Әлкебаева Д.</i> Қазіргі функционалды грамматика: кеңістік категориясы5	
<i>Қадашева Қ., Асанова Ұ.О., Омарова С. Қ.</i>	
Оқу сөздіктерінің тілүйренімдегі орны13	
<i>Сағындықұлы Б.</i> Түркі тілдеріндегі ілік септігінің даму тарихы21	
<i>Салқынбай А.Б.</i> Мәтін мәнінің кілті31	
<i>Смағұлова Г.Н.</i> Неологизмдердің лингвистикалық ерекшеліктерін талдау мен оқыту37	
<i>Шалабай Б.</i> Синтаксисті зерттеудегі көзқарастар45	

I СЕКЦИЯ

ҚАЗАҚ ТІЛ БІЛІМІНДЕГІ ҚАЗІРГІ БАСЫМДЫҚТАР МЕН ЖАҢА БАҒЫТТАР: МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАТЫСЫМ, ТІЛДІ ЗЕРТТЕУДІҢ КОГНИТИВТІК, ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНЫМДЫҚ, СОЦИОЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ФУНКЦИОНАЛДЫ ЗЕРТТЕУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

<i>Аймурзаев Ф.</i> Тілдік құрылымның функционалды классификациясының жіктелуі және оның типтері54	
<i>Айхынбаева Ұ.</i> Қазақ терминографиясы – қазақ тілі терминдерін реттеуші механизм57	
<i>Амантай Т.</i> Қазақ тіліндегі соматикалық фразеологизмдердің валенттілігі62	
<i>Әлімхан А. Ә.</i> Әдеби ономастика: өзектілігі мен маңызы66	
<i>Аширова А., Өмірбекова Р.Қ.</i> Есімшелі құрылымдардың тілдік табиғаты72	
<i>Балғабаева Ә.</i> Қазіргі қазақ тіліндегі сын есімдердің қолданылу аясы мен құрамында келетін түстердің атқаратын қызметтері80	
<i>Баялиева Г.Ж., Сарышова К.С.</i> История развития категории имени прилагательного в тюркских языках85	
<i>Бисегалиева Назира.</i> Балалар әдебиетіндегі лингвокогнитивтілік90	
<i>Ермағамбетова Л., Абдрахманова Ж.</i> Жай сөйлемді оқытудың лингвистикалық негіздері94	
<i>Оразбаев Қ.М., Кенеханов Е.Т.</i> Бауыржан Момышұлының қазақ тілі туралы пікірі99	
<i>Құдасова А.Т.</i> Дәстүрлі күрделі атаулардың мотивациясы (уәжділігі)105	
<i>Құлжанова Б.Р.</i> Байырғы сөз мағыналарының кенеюі110	
<i>Мамаева М.</i> Сөйлемнің бастауышы мен баяндауышын танудағы қиындықтар, оларды шешу жолдары118	
<i>Мәнкеева Айгерім.</i> Түр-түстердің ассоциациялануы121	
<i>Мухтарова Ш.М.</i> Тілдік тұлға мәселесінің зерттелуі127	
<i>Рахышева А.</i> БАҚ-тағы троптың когнитивтік сипаты131	

құрылымдарды түгел жаттамай-ақ өзіне қажетті сөйлеу үлгілерін, дайын клишелерді қолдану тиімдірек болды. Өзінің айналасы, ортасы туралы қажетті түсінікті жеткізе алса болды. Алайда, адамдармен қарым-қатынас барысында қандай жағдай болатынын ешкім деп басып айта алмайды. Дайын құрылымдардан тыс сөйлемдер, сұрақ-жауаптар, грамматикаға қажеттілік туындап жатады. Міне, осы тұста тіл үйренушінің тығырыққа тіреліп қалатын тұстары болды. «Грамматиканы оқытпай-ақ тілді үйренудің» мұндай әдіс-тәсілдері грамматикалық құрылымдарды қажет етті. Енді грамматиканы (тілдік ережені) құрылымдық жүйемен оқытпай, функционалдық тұрғыдан (жұсалымдылық, қолданымдылық) оқыту мәселесі күн тәртібіне қойылды.

Қорыта келгенде, тілді меңгерту әдістерін жетілдіру оның педагогикалық-филологиялық негіздеріне, теориясы мен практикасына тереңірек үніліп, кемшіліктері мен жетістіктерін саралауды қажет етеді.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Основные направления в методике преподавания иностранных языков в XX вв. / Под ред. М.В. Рахманова. М.,—1972.
2. Krashen S. Second Language acquisition and Second Language learning. — Oxford Pergamon Press, 1981. 230 p.
3. Мухтарханова А.М. Ағылшын тілін оқытуда қатысымдық әдістердің түрлеріне сипаттама. Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ хабаршысы № 1 (92), 2013.

Резюме

В статье рассматриваются различные методы обучения языка. Особое внимание было уделено следующим методам: прямому методу, грамматико-переводному, аудиовизуальному, аудиолингвальному и коммуникативному. Делается вывод о том, что более доминирующее положение изучение государственного языка начинает занимать коммуникативный метод.

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ МЕНГЕРТУДЕГІ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТ ТҮРЛЕРІНІҢ РОЛІ

Куркебаев К.К., ф.ғ.к.
қазақ тілі білімі кафедрасының доценті,
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,

Тәуелсіз Қазақ елінің жиырма жылдық даму тәжірибесіндегі мемлекеттік тілдің өзгертмелі тілдік ахуалдағы өміршеңдігі лингвистердің, социолінгвистердің, саясаттанушылардың, әлеуметтанушылардың іргелі зерттеу еңбектерінің нәтижелеріне сүйене отырып, бүгінгі уақыт талабына сай әлеуметтік-саяси және мәдени-экономикалық факторлардың белсенділігімен сабақтастырыла қарастырылуы тиіс. Осыған орай қазақ тілінің қоғамдық қызметін кеңейтіп, оның қажеттілігін арттыру, жан-жақты дамытудың бірден-бір жолы – тілді оқытуды, меңгертуді тиімді жүзеге асыру, оқыту сапасына қатаң талап қою, тіл қолданушының өздігінен білім алуын ұйымдастыру, оның нәтижелеріне тұрақты бақылау жасау болып табылады.

Тілді меңгеру деңгейлеп оқыту негізінде сатылы түрде жүретіндіктен, әр деңгей түпкі мақсатына қарай тіл тұтынушының коммуникативтік құзыреттілік деңгейін анықтауды қажет етеді. «Құзырет», «құзыреттілік» терминдерінің түсініктемесі американдық тілші Н. Хомскийдің еңбектерінен (1972) бастау алып, тілді оқыту әдістемесі мен білім берудің түрлі салаларындағы жалпы және жеке мақсаттарды анықтау үшін жұмсалады. Қазіргі ғылыми әдістеме саласында «құзырет» терминінің мәні оқыту жүйесіндегі білім, білік пен дағды мәнінде қарастырылып жүр.

Қазақ тілін оқытудағы коммуникативтік (қатысымдық) құзырет – тіл жүйесі мен оның бірліктері туралы, олардың сөйлемдегі құрылымы мен қызметі, үйренген тілде ойын жеткізуі және басқалардың сөзін түсіне білуін дәйектейді. Сонымен қатар сол тілде сөйлеушілердің ұлттық-мәдени ерекшеліктерін, түрлі тақырыпқа қатысты жағдаяттарды бағалап, оған тез арада жауап қайтаруды, үйренген тілді оның құралдары арқылы коммуникативтік тапсырмаларға сай түрлі сөйлесім әрекетінде жүзеге асыруын, түсінуін, сұрыптауын да білдіреді [1,85].

Ал шетелдік ғалымдардың түсіндіруі бойынша «құзыреттілію» лексемасы өзінің білімі мен біліктілігін тәжірибеде қолдана алу, тереңдетілген білім, кәсіби біліктілік деген семантикалық мәнге ие.

Психологиялық тұрғыдан құзыреттілік – өздігінен білім алудың нәтижесінде қалыптасатын және адамның әлеуметтік мобилдігін анықтайтын, білім мен тәжірибеге, құндылықтар мен бейімділіктерге негізделген жалпы қабілеттілік.

Тіл білімінде «Коммуникативтік құзырет» пен «коммуникативтік құзіреттілік» терминдері қатар қолданылғанымен, олар бір-бірінен төмендегідей мәнімен ажыратылады: *құзырет* – оқыту үдерісіндегі білім, білік, дағдыдан тұратын кешенді білім жүйесі, ал *құзыреттілік* – жеке тұлғаның қалыптастырған құзыреті бойынша істі орындауға бейімділік қасиеті.

Тілді оқыту әдістемесінде коммуникативтік құзыреттілік төмендегідей болып жіктеледі:

- Лингвистикалық (тілдік)
- Әлеуметтік-лингвистикалық
- Стратегиялық (когнитивтік)
- Әлеуметтік-прагматикалық
- Әлеуметтік-мәдени
- Пәндік-кәсіби

Тілдік құзыреттілік деп қарым-қатынас жасауға қажет фонетика, лексика, грамматика, стилистика, сөз мәдениеті салаларын сөйлесім әрекетінің амалдары – айтылым, тыңдалым, оқылым, жазылым арқылы тіл үйренушінің әлеуметтік, кәсіби, мәдени қажеттіліктерін меңгеруін айтамыз.

Мемлекеттік тілді игертудегі бірден-бір маңызды мәселе – тұрмыстық, әлеуметтік тақырыптар бойынша тіл үйренушінің тілдің барлық саласы бойынша тілдік құрылымдарды дұрыс құрастырып, қатысымда қолдана алуын, сөйлеу біліктілігін жетілдіру, лексикалық қорын, грамматикалық білік-дағдыларын қалыптастыру, қазақ тілі грамматикасы туралы білімін дамыту негізінде тілдік құзіреттілікті қалыптастыру деңгейін анықтау және бағалау болып табылады.

Тілдік құзіреттілікті қалыптастыру коммуникативті-функционалдық грамматикаға негізделеді. Функционалды грамматика ұстанымдарында тілдің ішкі механизмі мен оның қызметін зерттеу танымал лингвистердің салып кеткен идеяларына сүйенеді. Қазіргі лингвистикада функционалды грамматиканы жетілдіру барлық тілдік бірліктердің функционалды ерекшеліктерін сабақтастықта

қарастыратын және практикада белсенді түрде тілді меңгерудің қажеттіліктерін ескеретін лингвистикалық теорияның дамуына сәйкес келеді.

Функционалды лингвистика әдістемелік мәселелерді шығармашылық тұрғыдан меңгеруге бағыттайды. Қазақ тілін қолдана алу мүмкіндігі қазақ тілін үйренудің соңғы мақсатты нәтижесіне айналады. Тестіленушінің дүниетаным шеңбері кенейеді, қарым-қатынас мүмкіндігі артады, жинақтаған білімі мен қалыптастырған білік, дағдысын сөйлеу әрекетінде қолдана біледі, бұл оның тілдік құзыреттілігінің деңгейін көрсетеді.

Мемлекеттік тілді меңгеру - сөйлеу біліктілігі мен дағдыларын игеру, белгілі бір дәрежеде тілдік қатынасқа қол жеткізу, яғни, коммуникативтік құзыреттілікке ие болу деген сөз. Қазақ тілін саналы меңгеру арқылы тіл үйренуші қазақ тілді ортада алдынан шыққан кәсіби бағытталған міндеттерді өз бетімен шеше алу мүмкіндігіне ие болады, мұны қатысымдық құзыреттілігінің нәтижесі деуге болады.

Тілді меңгеру барысында қалыптасатын коммуникативтік тілдік дағдылар:

- Контекстегі (мәнмәтіндегі) сөздердің мағынасын түсіну және қолдана білу дағдысы;
- түбір мен қосымша арасындағы дыбыс үндестігін сақтап сөйлеу, қосымшаларды дұрыс жалғай білуге дағдылану;
- сөздер арасындағы дыбыс үндестігін сақтап сөйлеуге дағдылану;
- қазақ тіл білімі саласындағы грамматикалық құрылымдарды айыра алу дағдысы;
- қазақ тіліндегі мағыналас (синоним), көп мағыналы сөздер мен омонимдердің, антоним сөздердің жұмсалыуын, яғни лексикалық қорды анық алуы;
- мамандық салаларына қатысты терминдерді, терминдік тіркестерді түсініп, орынды қолдана білу дағдысы;
- сөйлеу және жазу барысында сөз формаларын дұрыс қолдану дағдысы;
- сөйлемдегі сөздердің орын тәртібін сақтау дағдысы;
- қазақ тілінің лексикалық қабаттарын, әсіресе, жаңа тілдік қолданыстарды меңгеру дағдысы;
- грамматикалық, синтаксистік құрылымдарды, стилистикалық нормаларды тілді қолдану аясында пайдалана білу дағдысы және т.б.;

Әлеуметтік-лингвистикалық құзыреттілік тілді қолданудың әлеуметтік-мәдени жағдайларын (түрлі әлеуметтік топтар арасындағы қарым-қатынас нормасын) көрсетеді. Бұл құзырет түрлі мәдени өкілдер арасындағы тілдік қатынасқа әсер етеді.

Әлеуметтік-лингвистикалық құзыреттілік жағдаяттарға сай тілдік формаларды пайдалану және қайта құру қабілеті. Мұнда әңгімелесушіге бағытталатын сөздің семантикалық ерекшеліктерін, идиомалық тіркестерді білу маңызды. Дialect пен акцентке қатысты әлеуметтік-лингвистикалық құзыреттілік әлеуметтік топтардың тұрғылықты жерлерін, шығу тегін, қызмет түрлеріндегі тілдік ерекшеліктерді анықтауға көмектеседі. Мұндай ерекшеліктер лексика, грамматика, фонетикада, сөйлеу мәнерінде де кездеседі.

Әлеуметтік-лингвистикалық құзыреттілік тілдік қатынастарды нақты жағдайға байланысты ұйымдастыру, реалийлерді пайдалану, ерекше сөз орамдарын орынды пайдалануды талап етеді. Тілдік қатынастың сол үйренген елдің салт-дәстүрі мен мәдениетіне қатысты өзіндік ерекшеліктерін өнімді және жанжалсыз қолдануға септігін тигізеді. Мұнда тіл үйренуші қатысымының нақты жағдайларына сай тілдік формаларды таңдау және қолдана алу дағдысын қалыптастырады.

Стратегиялық құзыреттілік қатысымда стратегия мен тактиканы дұрыс қолдана білу қабілетін анықтайды. Егер сіз тілді үйрету барысында кедергілерге ұшырасаңыз (сіздің әдіс-тәсілдеріңіз үйренушінің талабын қанағаттандырмайды, аудиторияның деңгейіне сай емес т.б.), коммуникациялық тиімділікті арттыру үшін шебер әдіскер өз әдіс-тәсілін (тактикасын) өзгертіп, басқа амал-тәсілдер ойластыра бастайды.

Мысалы, сіздің алдыңыздағы тіл үйренуші ауызша түрдегі жағдаяттық тапсырмаларды қажет ететіп, өз ойын шебер жеткізе білуге бейімді болса, екіншісі жазбаша жұмыстар жасағанды ұнатады, осы кезде тіл үйретушінің де сұранысқа сай икемделуі. Сонымен стратегиялық құзыреттілік – зерттеушілік дағдыларды игеруге мүмкіндік жасайтын өз әрекетіне талдау, қорытынды жасай алуы білдіреді.

Әлеуметтік-прагматикалық құзыреттілік – тілді білгілі бір ойды қалыптастыру құралы ретінде меңгертуді көздейді. Тілдер мен әдебиет үдерісін Қазақстандағы, әлемдегі әлеуметтік-экономикалық, мәдени-тарихи, саяси жағдайлармен, ҚР конституциялық-құқықтық негіздерімен үйлестіруге бейімділік. Коммуникациялық тапсырмалар:

хабарлау, бұйыру, ойды жеткізу, бағалау, қарым-қатынас қалыптастыру, сондай-ақ әңгімелесушіге жағымды әсер ету прагматикалық құзырет негізінде табысты іске асады. Әлеуметтік-прагматикалық құзырет тілдің этикалық нормасын, мысалы, бөтен адаммен қарым-қатынас, өзіне көңіл аудару мақсатындағы қадам, ресми, ресми емес жағдайдағы жағдаяттардағы тіл қатысу т.б. ажырата алу дағдысын қалыптастырады.

Әлеуметтік-мәдени құзыреттілік – тілді өзара қарым-қатынас пен мәдениетаралық қатысымда қолдана алу. Мемлекеттік тіл ретіндегі қазақ тілін құрметтеу және толеранттық негізінде тұлғааралық және мәдениаралық қатысымға қабілеттілік, ұлтаралық, мәдениетаралық қарым-қатынас ережелерін сақтай отырып, қазақ тілінің мемлекеттік мәртебесін нығайтатын ресми шараларға қатысуға, қолдануға, іске асыруға қабілетті болуы.

Пәндік-кәсіби құзыреттілік – тіл білімі мәселелерін: олардың негізгі лексика-грамматикалық түсініктерін, басқа ғылымдармен байланысын, қазақ тілінің даму тенденциясы мен қазіргі жағдайын. Қазақстандағы тарихи-мәдени және тарихи-әдеби үдерісті меңгеруге қабілеттілік; қазақ тілінің жүйесін пысықтау, қазақ тіл бірліктерінің құрылымы мен қолданылуы барысында халықтың тарихы мен мәдениетімен байланыстыру, ауызша және жазбаша мәтіндерді құрастырғанда берілген коммуникативті жағдаяттарға байланысты іргелі білімдерді қолдану қабілеті; компьютермен өңделген мәліметтерді, түрлі типтегі мәгінді редакциялау, тілдік әдіс-тәсілдерді қолдану, филологиялық ақпараттарды жинауға, сақтауға және өңдеуге арналған ақпараттық технологияларды жүзеге асыруға қабілеттілік.

Коммуникативтік құзыреттілікті дамытуға бағытталған оқыту тіл үйретудің нәтижесін болжай алады, тілдік дайындықты дамыту үшін нақты іргетас қамтамасыз ете алады.

Ұлы ғалым Ахмет Байтұрсынов былай деген екен: «Жақсы мұғалім деген атқа түрлі әдістерді меңгеріп, соларды оқытуда қолдана білу арқылы ғана жетуге болады. Сонымен қатар, бірнеше әдісті меңгеріп қана қоймай, табанда өзі қажет әдісті тауып, пайдалана білу керек».

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Коммуникативная компетенция: принципы, методы, приемы формирования: сб. науч. ст. /Белорус.гос.ун-т.– Минск, 2009. –Вып. 9. – 102 с.

2. Гальскова, Н.Д., Гез, Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений / Н.Д. Гальскова, Н.И. Гез. – 3-е изд., стер. – М.: Издательский центр "Академия", 2006. – 336 с.

Резюме

В статье рассматриваются виды коммуникативной компетенций как основа изучения языка.

ТІЛДІК ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС – ҒЫЛЫМ, БІЛІМ, КӘСІБИ МАШЫҚ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҚ КЕПІЛІ

Қарабаева Х.Ә., қазақ тіл білімі
кафедрасының доценті, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Тірек сөздер: қазақ тіл білімі, қазақ тілі, тілдік қарым-қатынас, сөз мәдениеті, термин, тіл саясаты.

Ғылыми зерттеу және әдістемелік жұмыстар нәтижесінде қазақ тіл білімі терминдерінің қатары толығып, жаңа пән сөздері қолданысқа енуде. Мәселен, қазіргі қазақ қоғамындағы тіл саясаты, соған сәйкес қазақ тілінің қолданбалы мақсатта оқып-үйретілуі тілдің коммуникативтік ерекшеліктері мен сипаттарын айқындап беретін ұғым атауларының қалыптасуына жол ашты. Әрине бұл бағыттағы ізденістер бүгін ғана басталмағандығы белгілі. ХХ ғасырдың 20-шы жылдарынан бастап қазақ тілінің әдеби тілі, қазақ мәдениетінің құрамдас бөлігі, ұлттық құндылығы ретінде қарастырылып, кейінірек «Қазақ тілінің мәдениеті» дербес пән ретінде іргесі қалана бастады. Тіл мәдениеті деген ұғымның мәні «Сөйлеудегі, жазудағы тіл жұмсаудың өнегелі үлгілері, сауаттылық, айқын ойлылық, ізеттілік» деп түсіндірілді [1; 3]. Ғылыми ортаға әдеби тіл, әдеби тіл нормалары, тілдік норма, сөйлеу мәдениеті, тіл мәдениеті, сөз қолдану, тілдік құрал, сөздің дәлдігі, сөздің логикалығы, сөздің тазалығы, сөз мәнері, сөздің мәнерлігі, сөздің қисындылығы, сөз қолдану, сөз байлығы [1] және т.б. терминдер еніп, сіңісе бастады. Қалыптасқан терминдер қазақ тіл білімі мамандарының еңбектерінен орын алып, бір қатары арнайы сөздіктерге енді.

Қазіргі таңда аталған терминдер қатары сөз мәдениеті, сөз әдебі, тілдік қарым-қатынас, тілдік қатынас, тілдік жағдай, ауызша тілдік қатынас, жазбаша тілдік қатынас, дыбыстық тілдік қатынас, таңбалық тілдік қатынас, тілсіз қатынас, тілдік орта, тілдік құзыреттілік, коммуникативтік құзіреттілік, қатысымдық тұлға, сөйлесім тілі, сөйлеу тілі, сөз қолданыс, коммуникативтік норма, онтологиялық норма, қатысым әдісі, тіл экологиясы, тілдік басқыншылық және т.б. терминдермен толығуда.

Бүгінгі таңда қазақ тіл білімінде тілдік қарым-қатынас ұғымы жаңа сапалық мәнге ие болып отыр. Бұл жағымды құбылыстың негізінде экстралингвистикалық себеп бар. Атап айтқанда, ҚР-дың тіл саясаты, қазақ тілінің мемлекеттік тіл мәртебесін иеленуі, оның қоғам өмірінде ерекше маңызға ие болуы. ҚР Президентінің «Қазақстан-2050» Стратегиялық Жолдауында білім және кәсіби машық - заманауи білім беру жүйесінің, кадр даярлау мен қайта даярлаудың негізгі бағдары деп көрсетілген. Осы тұрғыдан алғанда білім мен кәсіби машық кепілі – тілдік қарым-қатынастың жоғары деңгейде ұйымдастырылуы. Себебі тілдік қарым-қатынас «... тіл арқылы байланыс, сөйлеу тілі арқылы адамдардың бір-бірімен қарым-қатынас жасауы; қоғамдық, ұлттық тіл арқылы ұғынысу, түсінісу, ... адамзаттың тіл арқылы сөйлесім әрекетін меңгеруі, ... қоғамның дамуы үшін ең қажетті қоғамдық-әлеуметтік ақпараттардың жиынтығы арқылы адамдардың бір-бірімен ақпарат алмасуы, адамдар қатынасының түп қазығы дегенді білдіреді» [2. 229-230].

Осы тұрғыдан алғанда «Сөз мәдениеті және тілдік қарым-қатынас» пәнінің жоғары оқу орындарының қазақ және орыс бөлімдерінде жаппай оқытылуы болашақ маманның тілдік тұлға ретінде қалыптасып, кәсіби деңгейде мемлекеттік тілді меңгеру машығын жетілдіре түсуіне мүмкіндік береді. Сондықтан тілдік қарым-қатынас негіздері арнайы курстарда оқыту өзекті. Сөз мәдениеті мен тілдік қарым-қатынастың өзара байланысы ерекшелік сипаттары қазақ тіл білімінің келелі теориялық саласы ретінде жаңа қырынан танылып, соны бағытта зерттеле бастады. Бастапқыда сөз мәдениетінің мәселелері тілдік-нормативтік тұрғыда қаралса, соңғы жылдары аталған ұғымның коммуникативтік аспектісіне, оның этикалық нормалармен байланысына ғалымдар (Н.Уәли, Ф.Оразбаева, З.Ерназарова, Д.Әлкебаева және т.б.) тарапынан жіті назар аударылуда. Тілдік тұлға сөз мәдениеті пәнінің